

MARCH 2021 / Vol:7, Issue:37 / pp.297-315

Arrival Date : 12.02.2021

Published Date : 19.03.2021

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.536>

Cite As : Çevik, N. & Karataş Karaçam, A. (2021). "Çağdaş Sanatta Bireye/Bireylere Düşen Görevler; Sosyal Sorumluluk Projeleri", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 7(37):297-315.

ResearchArticle

ÇAĞDAŞ SANATTA BİREYE/BİREYLERE DÜŞEN GÖREVLER; SOSYAL SORUMLULUK PROJELERİ

Falling To The Individual/Individuals In Contemporary Art Tasks; Social Responsibility Projects

Doç. Dr. Naile ÇEVİK

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Ankara/Türkiye

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6448-1534>

Ayşe KARATAŞ KARAÇAM

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Heykel Bölümü, Ankara/Türkiye

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3587-4037>

ÖZET

Değişen çevre/yaşam koşulları bazen olumsuz yönde seyredip, doğanın ve canlıların aleyhine yol almakta ve doğal akışı bozmaktadır. Bu yaşam döngüsü içerisinde özellikle doğanın, insanların ve tüm canlıların olumsuz koşullarını iyileştirmeye çalışmada bireylere düşen görevler ve sorumluluklar olduğu gibi, toplumsal boyutta da organizasyon çalışmaları yürütülmektedir. Sosyal yaşam içerisinde tüm olumsuz durumların farkına varılması ve sosyal sorumluluk duygusuyla bir araya gelerek toplumsal iyileştirmeye gidilmesi, bireylerin/kurumların en önemli görevleri ve gelecek nesillere karşı sorumluluğudur. Olumsuz koşullarda olan doğayı, yaşamı, canlıları, sosyal sorumluluğun gücüyle iyileştirmeye çalışmak var olan yaşam döngüsünü olumlu yönde etkilemektedir. Sosyal sorumluluk etkinliklerinin/projelerinin hayata geçirilmesi ise, toplumsal refahın ve huzurun artmasında oldukça önemli bir yere sahiptir.

Sanat, izleyiciyi etkileme ve yönlendirme özelliği sayesinde, sosyal sorumluluk bilinci aşımada önemli bir güce sahiptir. Geçmişten günümüze sosyal farkındalık bilinci oluşturmak ve sosyal sorumluluk projelerine destek doğrultusunda, insanları teşvik etmede sanatın büyük bir rolü vardır. Sanat yoluyla, sosyal farkındalık bilincinin önemi birçok sanatçı tarafından desteklenmiş ve bu yolla bazı olumsuz durumların iyileştirilmesine ön ayak olunmuştur. Sanatın evrensel yönü aracılığıyla verilmek istenen sosyal farkındalık bilinci, geniş bir etki alanı oluşturması bakımından önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmada; çağdaş sanat çerçevesinde bazı sosyal sorumluluk etkinlikleri/projeleri kapsamında resim, heykel ve grafik alanlarında uygulamaya konulmuş sanatın farklı disiplinlerinden örnekler verilmiştir. Ayrıca bu araştırmada; sanatla desteklenen sosyal sorumluluk proje örnekleri özelinde Türk Eğitim Vakfı (TEV) ve Portakal Çiçeği Sanat Kolonisi'nin birlikte gerçekleştirdikleri Bulaşıcı Olan İyiliktir hareketi ile Paul Cummins-Tom Piper'in Kan, Toprakları ve Denizleri Kırmızıya Boyadı/Blood Swept Lands and Seas of Red Projesi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Sanat, Birey, Farkındalık, Sosyal Sorumluluk

ABSTRACT

Changing environmental / living conditions sometimes progress negatively, going against the nature and living things and disrupting the natural flow. In this life cycle, as well as the duties and responsibilities of individuals in trying to improve the negative conditions of nature, people and all living things, organization studies are also carried out in the social dimension. Realizing all negative situations in social life and making social improvement by coming together with a sense of social responsibility are the most important duties of individuals / institutions and their responsibility to future generations. Trying to improve the nature, life, living beings, which are under adverse conditions, with the power of social responsibility positively affects the existing life cycle. The realization of social responsibility activities / projects has an important place in increasing social welfare and peace.

Art has an important power in instilling awareness of social responsibility thanks to its ability to influence and direct the audience. Art has a great role in promoting social awareness from past to present and supporting social responsibility projects. Through art, the importance of social awareness awareness has been supported by many artists, and in this way some negative situations have been promoted. Social awareness consciousness, which is desired to be given through the universal aspect of art, has an important place in terms of creating a wide domain. In this study; examples of different disciplines of art that have been put into practice in the fields of painting, sculpture and graphics within the scope of some social responsibility activities / projects within the framework of contemporary art are given. Also in this research; Paul Cummins-Tom Piper's Kan, Toprakları ve Denizleri Kırmızıya Boyadı/Blood Swept Lands and Seas of Red Project and the Turkish Education Foundation (TEV) and The Orange Blossom Art Colony jointly realized the Bulaşıcı Olan İyiliktir/Contagious Is Good movement. It has been examined.

Keywords: Contemporary Art, Individual, Awareness, Social Responsibility

1. GİRİŞ

Toplamlar birlikte ne kadar uyumlu bir yaşam sürdürebilirler ise o doğrultuda yaşanan veya yaşanacak olan olumsuzluklar ortadan göreceli de olsa kalkmaktadır. Pozitif kaygıların veya eylemlerin toplumun bazı

kesimleri yerine bütünü tarafından içselleştirilmesi durumu bir anlamda *mikro ölçekte* bulunan ortamda ve *makro ölçekte* ise dünyada olumlu yönde büyük değişimlere sebep olabilecektir.

Bu muhtemel değişim ve gelişim açısından değerlendirildiğinde sosyal sorumluluk kavramı günümüzde genellikle kurumsal ölçekte ele alınmaktadır. Fakat toplumu oluşturan bireylerin ailesine, yaşadığı topluma, ülkesine ve hatta dolaylı olarak uluslararası alanda insanlığa hizmet edecek bir takım sosyal sorumluluklara sahip olması gerekmektedir. Böylece toplum içerisindeki bireyin kendi hareketlerine ve düşüncelerine yön vererek diğer bireylere karşı davranışları ile de örnek olması/olabilmesi ideal bir durumdur (Uğur, 2018: 25-26). Bireyden topluma akışın en idealize olduğu genel yaklaşımın bir yansıması olarak sosyal sorumluluk denildiği zaman elbette toplumun her kesimini ilgilendiren bir durum akla gelmektedir. Kişisel sorumluluklar, birleşip çoğalarak toplumsal sorumluluğun temelini oluşturmaktadır. Sivil toplum örgütlerinin, vakıfların, derneklerin ve şirketlerin sosyal projelerde gönüllü olarak yer almaya çalışmaları toplumsal sorumluluk kavramının önemli yapı taşlarını oluşturmaktadır. Genel anlamda birey ve toplum olarak sosyal sorumluluk almanın önemi, içinde yaşadığımız dünyanın maruz kaldığı çevresel problemlerin küreselleşmeyle birlikte daha fazla önemsenmesine neden olmuş ve bu projelerinin olumlu anlamda katlanarak artmasına sebep olmuştur. Bu genel durum bağlamında, sosyal sorumluluk kavramının günümüzde popüler bir yaklaşım haline gelmesinde, özellikle gönüllü hizmet veren kuruluşların yanında, kurumların da bu konulara gösterdikleri hassasiyet etkili olmaktadır. Özellikle ülkemizde kurumlar, eğitim, sağlık ve çevre konularındaki duyarlılıklarını ön plana çıkararak kurumsal sorumluluklarını yerine getirmektedirler. Temel amacı, toplumsal yarar sağlamaya yönelik yapılan bu sorumlulukların, bir taraftan da kurumların, markalarına yönelik güçlendirme politikalarının da bir parçası olduğu tarafı da görülmektedir. Amacı ne olursa olsun, sosyal sorumluluk projeleri yaşamın tüm aşamasında karşımıza çıkabilecek olan, günümüzün vazgeçilmez kavramlarından biri haline gelmiştir (Yalır, 2014: 89).

2. ÇAĞDAŞ SANAT KAVRAMI ÜZERİNE

1960 sonrası çağdaş sanat, dünyanın değişimine ayak uyduran, gelişen, devinen ve değişen çağdaş yaşamla beraber sanatın kavramsal yönü anlam bulmaya başlamıştır. Sanatta *anlamın* sorgulandığı, düşüncenin/fikrin ön planda tutulduğu, sanatta var olan geçmişten gelen tabuların yıkılmaya başladığı ve bilindik eski kavramların yeniden anlam bulduğu, kısacası *sanat nedir?* sorusunun yapılan her işte gündeme geldiği bir döneme girilmiş ve sanatın kavramsal yönü ön plana çıkmıştır. “1960’lı yıllardan itibaren sanat alanında ortaya çıkan pek çok yeni ifade biçimi kavramsal sanat başlığı altında incelenebilir. Geleneksel anlamda estetikten ziyade kavramı yani düşünce önemsenir ve sanatta alternatif arayışlar önem kazanır” (Uz ve Uz, 2018: 657).

Sanatta anlamın sorgulandığı kavramsal sanatta, sanatın belirli bir kalıba ve var olan bir temaya hapsedmenin mümkün olmadığı görülmüş ve sanat kavramı genişleyerek yeni anlamlar yüklenmiştir. Yeni bir sanat fikri olan ve modernizm karşıtlığı olarak görülen çağdaş sanatla beraber, modernizmin tabuları ve kaygıları yıkılmış, *Beyaz Küp* mekânında sergilenme şartı ortadan kalkmıştır. Ayrıca atölyelerde üretim ve geleneksel kaide üzeri heykel ve tuvaldeki ya da duvardaki resim şartlarından kurtulmuş ve plastik sanatlar yeni ve keşfedilmemiş bir alana doğru genişlemeye başlamıştır (Artun ve Örgü, 2017: 27-28). Antmen’e göre;

Sanatçının bedenini kullanarak gerçekleştirdiği performans ya da happening (oluşum) türünde gösteriler; resim ve heykel gibi geleneksel türlerin ötesinde uzanan enstalasyon ya da environment (çevre) türünde düzenlemeler; galerinin ve müzenin hem fiziksel hem idolojik sınırlarını aşmak adına açık alanlarda ve doğada gerçekleştirilen arazi, toprak, çevre sanatı türünde projeler ve benzeri sanatsal ifadeler, izleyiciyi estetikten önce zihinsel bir algılama sürecine çağırması bakımından, kavramsalcılığın sınırları içinde değerlendirilebilir (Antmen, 2017:193).

Bu bağlamda çağdaş sanatın birden çok anlamları/anlamlandırmaları içinde barındırması özelinde kavramsal yönüyle ön plana çıkması durumu veya süreci *kavramsal sanatın* değerlendirilmesinde ana düşünsel temel olarak açıklamak mümkündür. Kavramsal sanat 1960 sonrası birçok sanatsal hareketin de ön planda tuttuğu önemli ve geniş bir uygulama alanına sahip olmakla beraber izleyiciyi düşünmeye yönlendirmesi açısından da birçok sanatsal etkinliğin temelini oluşturmuştur.

Kavramsal sanat süreçsel bağlamda 1960’larda şekillenmeye başlamış olsa da o dönem için yeniden keşfedilen Marchel Duchamp’ın öncü olarak kabul edilmesine engel değildir. Düşünsel temellerin ortaya atıldığı, hazır nesne kullanımının gündeme geldiği Duchamp’ın 1917 tarihli ünlü pisuvarı, *Çeşme*, bir anlamda herhangi bir nesneyi sanat nesnesi adı altında izleyiciye sunması, anlam ve kavramlaştırmanın geleneksel plastik değerlerin

önüne geçmesi açısından devrim niteliğinde sanatsal bir yapıttır (Görsel 1) (Antmen,2017:194). Duchamp, pisuvarın altında R. Mutt imzası atmış ve New York'taki bir galeriye sergilenmesi için göndermiştir (Yıldız,2016:141). Sıra dışı bulunan pisuvar sergilenmez fakat o günden sonra sanata bakış açısını sorgulatan önemli bir sembol haline gelir (Bingöl, Çevik ve Kayahan, 2020:382).

Görsel 1: Marcel Duchamp, Çeşme, 61x 36x 48 cm, 1917

Görsel 2: Joseph Kosuth, One and Three Chairs/Bir ve Üç Sandalye, Boyutları: Sandalye'nin Fotoğrafı 91,5x61,1cm., Yazılı metin panosu:61x61.3cm., Sandalye:82x37,8x53cm., 1966

Görsel 3: Joseph Beuys, Ölü Bir Tavşana Resim Anlatmak/How to Explain Pictures to a Dead Hare, Galerie Schmela, Düsseldorf, 1965

1965'lere gelindiğinde sanatsal yapıtlarıyla kavramsallığın ön plana çıktığı sanatçılardan Joseph Kosuth, *Bir ve Üç Sandalye* isimli çalışmasıyla izleyiciyi şaşırtmayı başarmıştır. Sandalye'nin kendisi, sandalyenin fotoğrafı ve sandalyenin tanımının yapıldığı yazının yan yana konulmasıyla üçlemeyi sağlamıştır. Burada izleyeni düşündürmek amaçtır. Sanatın arka plânında yatan felsefeye odaklanmanız istenir. Gördüğünüz ve gördüğünüzü sandığınız şey ile onun tanımı önünüze konulmuştur (Bulut,2018:73). Zihinsel algılamayı, anlamlandırmayı, sanatın ne olduğunu/olmadığını sorgulamayı, izleyiciyi eserle bütünleştirip düşünceye yönlendirmeyi başaran bu çalışmasıyla Kosuth, kavramsal ve çağdaş sanatın öncü sanatçıları arasında yer almaktadır (Görsel 2).

Joseph Beuys da kavramsal sanatın özgün sanatçılarından biridir ve önemli sanatsal üretimlere imza atmıştır. 1965 yılında gerçekleştirdiği *Ölü Bir Tavşana Resim Anlatmak* isimli performansında sanatçı, altın varakla kaplanmış suratı, kucağında bulunan ölü tavşanla bir şaman gibi görünerek, pür dikkat bir şekilde kucağındaki tavşana odaklanıp, mekândan ve andan uzaklaşıp performansını gerçekleştirmektedir. Sanatçının odaklandığı kavramların başında gelen *iyileştirme* amacı birçok çalışmasında da ortaya çıkmaktadır (Kırazcı,2014:16) (Görsel 3).

Sanatın içerisinde geniş bir uygulama alanı elde etmesiyle, yetenek ve beceriden öte hale gelen kavramsal sanat, düşüncelerle şekillenmiş ve sanatın işlevinin sorgulanması, sınırsız yaratıcılığın yolunu açmasıyla günümüze değin varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Fikirlerin önemi, kavramsal sanatın şekillenmesinde başrol oynamaktadır. Sanatçı Sol LeWitt'in de değindiği gibi; *kavramsal sanat, yalnızca fikir iyi olduğu zaman iyidir*. Fikirlerin kavramsal anlamda şekillendirildiği, kavramların gücüyle sanat daha fazla güçlenmekte ve izleyiciyi olumlu yönde hipnotize ederek, sanatın iyileştiriciliği artmaktadır. İzleyicinin düşünmesini, sorgulamasını, sanatın içinde yer almasını, bazen izleyici, bazen sanat nesnesi konumuna geçmesini, kavramlara yüklenen anlamların değişmesini kısacası benliğini ve çevresini sorgulamasını sağlaması açısından kavramsal sanatın önemi bu açıdan yadsınamaz (Lynton,1982: 340).

3. SOSYAL SORUMLULUK KAVRAMI VE SANAT ARACILIĞI İLE TOPLUMA YANSIMALARI ÜZERİNE OKUMALAR

Sosyal sorumluluk kavramının bir bütün olarak anlamlandırılması ve genel olarak sosyal ve/veya sorumluluk kelimelerinin etimolojik olarak kavranmasını gerekli kılmaktadır. Türk Dil Kurumu sosyal kelimesini *toplum bilimi*, *toplumsal* olarak ifade ederken, sorumluluk kelimesi için ise; *kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet* olarak açıklanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr>, 2020).

Bir kavram olarak da *sosyal sorumluluk* hem genel olarak toplumun hem de toplum içerisinde yaşayan tüm bireylerin davranışlarının ve bu davranışların sonuçlarının etkin olarak kavramın içerisinde yer almasıyla anlam bulan bir kelime gurubudur. Sosyal sorumluluk her ne kadar toplumsal bir hareket gibi görülsede

aslında toplumun içerisinde var olan her bir bireyin aktif olarak kendi davranışının sonuçlarına sahip çıkması ve çevresinde yer alan her bir canlıya karşı sorumlu davranması biçiminde anlaşılmaktadır (Aktr. Toker ve Tat, 2013: 36). Bu sorumluluk ana teması bağlamında değerlendirildiğinde; sivil toplum hareketleri ilk etapta toplumsal olaylarda öne çıkmaktadır. İnsan hakları, kadın hakları, çevreci hareketler cinsiyet temelli hareketler, sivil toplumun ilk hareketlerindendir. Sivil toplum, bireysel olarak değil, birleşip bir araya gelerek düzeltmekten taraftır. Esasen insanların gönüllü olarak bir araya gelmesi önem arz etmektedir. Sivil Toplum Kuruluşları, toplumun genel yapısı, çevre, ekonomi benzeri ana problemlerini, gönüllülük esasıyla faaliyetlerinin bir parçası haline getirmesi ve topluma karşı sorumlu davranması, etik kararlar alması ve uygulaması olarak tanımlanabilir (Danış, 2010: 26-27).

Gün geçtikçe değişen dünya düzeni olumsuz koşulları da beraberinde getirmekte ve bu durumun bir sonucu olarak insanlara, hayvanlara, doğaya ve tüm yaşama karşı bazı ekonomik, toplumsal, çevresel vb. sorunlar göz ardı edilemeyecek biçimde ortaya çıkmaktadır. Artan nüfus yoğunluğu, bulaşıcı hastalıklar, gelir dağılımında ki adaletsizlikler, nesli tükenme tehlikesi altında olan canlılar, artan yoksulluk ve işsizlik, çölleşme, iklim değişikliği gibi birçok olumsuz durum bireylerin ve toplumların dert edinmesi gereken yenisünya sorunları arasında öncelikli olarak yerini almaktadır. Bu sorunlar tüm yaşamın geleceğini tehdit etmekle birlikte bireysel/toplumsal refah ve huzuru da neredeyse imkânsızlaştırmakta ve psikolojik/fizyolojik yaşam kalitesini de düşürmektedir. Küçük ölçekte bireylerin ve büyük ölçekte toplumların üzerine düşen görevler bu olumsuzluklarla beraber artmakta ve çözüm yolları için daha fazla sayıda bir araya gelen kolektif uygulamalara öncelik verilmelidir.

Yaşanılabilir bir dünyanın var olması amacıyla insan-hayvan haklarının refahı ve doğal kaynakların devamlılığı için tüm bireylere/toplumlara düşen öncelikli görevler vardır. Bu görevlerin hayata geçirilmesi çağımızda sosyal sorumluluğun önemini ve gücünü her zamankinden daha gerekli kılmaktadır. Bu açıdan sosyal sorumluluk bütünsel bir gereklilik hatta zorunluluktur. Günümüzde sosyal sorumluluk hareketi kurumsal sosyal sorumluluk kapsamında toplumun bireyleri tarafından kabul görüp takdir edilmesiyle birlikte kurumlar tarafından sosyal sorumluluk projelerinin artmasına neden olmaktadır. Kurumlar toplum içerisinde var olmakla beraber, topluma karşı sorumlu olmanın bilincine de varırlar. Toplumun değerlerine ve ihtiyaçlarına uygun politikalar üretmek ve toplumun çıkarlarını korumak amacı kurumların sosyal sorumluk alanında daha çok proje üretmesi konusunda teşvik edici süreçleri ve uygulamaları içinde barındırmaktadır.

Günümüzde küresel anlamda toplum refahını artırmaya yönelik birçok sosyal sorumluluk projesinin hayata geçirilmesi ve bu projeler aracılığı ile dünyada var olan birçok olumsuz durumun çözüme ulaştırılabilmesi için küçük ya da büyük adımlar atılabilmesi kurumların temel işlevlerinden biri haline gelmiştir. Özellikle kadın-erkek eşitliğinde, eğitim-öğretimin yaygınlaştırılması, çevre kirliliğinin önlenmesi, kimsesiz çocukların yaşam ve eğitim haklarının iyileştirilmesi, kadına ve çocuğa şiddetin-istismarın önlenmesi, çölleşmenin durdurulması gibi birçok konuda sosyal sorumluluk hareketleri bireysel ve kurumsal çabalarla çözümlenmeye çalışılmaktadır. Bireysel ve toplumsal açıdan yaşanan bu toplumsal sorumluluk süreçleri ana tema olarak sorumluluk kavramı çevresinde/çerçevesinde şekillenmektedir. Uğur'a göre (2018);

Sorumluluk anlayışı temelde bireysel olarak ele alınmalı ve bu durum kişisel olarak içselleştirilip uygun fırsatlar çerçevesinde hayata geçirilerek birer gönüllülük, hayırseverlik ve toplumun geleceği açısından nesilden nesle aktarılabilen birer fayda veya bilinç olarak diğer insanlara aktarılması gerekmektedir. Burada asıl olan olgu sorumluluğun gönüllülük bağlamında ele alınmasıdır (Uğur, 2018: 25-26).

Sorumluluk kavramından hareketle sosyal sorumluluk, küreselleşen dünya ile birlikte işletmeler arasında çok fazla önemli hale gelmiş ve şirketlerin/işletmelerin farkındalık yaratma anlamında önemsedikleri politikalarından biri olmuştur. Bu anlamda hem özelde hem de kamuda yer alan çoğu işletmenin, sivil toplum kuruluşları ile ortak bir çatı altında yaptıkları ve yararlı sonuçlara sebep olan çok gerekli ve önemli bir değerdir. Sosyal sorumluluk, yaşanan toplumun problemlerinin çözüm yollarından biri olmakla birlikte, bu yolda ilerleyen kurum içinde önemli bir atılım olanağı yaratmaktadır. Sosyal sorumluluk projelerine katkı sağlayan kurumlar sayesinde sosyal gelişme sağlanarak, katkıda bulunan kurumlar açısından da olumlu sonuçlar ortaya çıkmaktadır (Güven, 2011:51-52). Bu açıdan değerlendirildiğinde toplumlarda sosyal sorumluluğa karşı ilginin ve duyarlılığın artmasıyla, markalar çok yönlü sosyal sorumluluk kampanyalarına eğilme ihtiyacını farketmişlerdir. Hem kurum için hem toplum için faydalı olan bu kampanyalar sonucunda, tüketiciler kalite ve fiyat farkı olmayan iki ürün arasında, sosyal sorumluluk kampanyalarına katkı sağlayan markayı tercih etmektedirler. Bu bağlamda sosyal sorumluluk kampanyaları sayesinde, tüketicilerde marka sadakati oluşmasında kampanyaların etkisi görülmektedir (İncesu, 2011: 78).

Son yıllarda gerçekleştirilen sosyal sorumluluk projelerinden bazıları öncelikle amaçladıkları toplumsal kalkınma ve refah yolunda büyük başarı göstermişlerdir. Bunlardan Türkcül'in 'Kardelenler', UNICEF'in 'Haydi Kızlar Okula', Doğan Gazetecilik'in 'Baba Beni Okula Gönder' ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın 'Anne-Kız Okuldayız' isimli sosyal sorumluluk projeleri toplumsal açıdan oldukça fazla değer görmüş ve geniş kitlelere ulaşarak bireysel/toplumsal düzeyde farkındalık oluşturmuşlardır.

Aşağıda örnekleri verilen eğitim konulu yapılan sosyal sorumluluk kampanyaları da toplumun ve bireyin ihtiyaçları göz önüne alınırken bireyler arası farklılıkları ortadan kaldırmak ve eğitimin her alanında eşitlik sağlanmaya çalışılarak mutlu bireyler ve mutlu toplum yaratmak hedeflenmiştir (Arslan, 2013: 87).

Görsel 4: Ray Mullan tarafından tasarlanan Haydi Kızlar Okula Kampanya Logosu

Görsel 5: Baba Beni Okula Gönder Kampanya Logosu

Görsel 6: Açev 7 Çok Geç Kampanya Logosu

Görsel 7: Eğitime %100 Destek Projesi Logosu

Buna ek olarak, Türkiye'de yürütülen kurumsal sosyal sorumluluk kapsamında değerlendirilen diğer bazı projelere örnek olarak, Borusan'ın Borusan İstanbul Flarmoni Orkestrası aracılığıyla Güneydoğu Anadolu'da klasik müziğin tanıtılması projesi, Tofaş'ın Zeugma'ya destek vermesi, Cif'in Topkapı Sarayı'nı temizlemesi, Eczacıbaşı'nın ortaya çıkardığı *İstanbul Kültür ve Sanat Festivali*, ve Becel'in *Kalp Haftası* etkinlikleri de öne çıkmaktadır (Danış, 2010: 42).

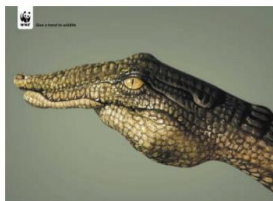
Ayrıca konu hakkında WWF (Doğal Hayatı Koruma Derneği) Kampanyaları dünyada ve ülkemizde geniş kitlelere ulaşması bağlamında oldukça dikkat çekicidir; WWF, dünyada en önemli, en büyük ve bağımsız doğa koruma kuruluşu olarak adını duyurmayı başarmıştır. WWF, çevrenin korunması ile ilgili basın ilanları ve afişler yayınlamaktadır. WWF-Türkiye'de de dünyayla eşzamanlı olarak yaşam şekillerimizin ve tüketim alışkanlıklarımızın sonucunda oluşan küresel iklim değişikliğini ve yok olmaya başlayan biyolojik çeşitliliğin sonlanmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur. WWF-Türkiye'nin (Doğal Hayatı Koruma Vakfı) amacı, insanların doğa ile uyum içinde yaşayabildiği bir gelecek kurulmasıdır. WWF-Türkiye Vakfı çalışmalarında bilimsel verilerden yararlanarak duyurular ve kampanyalar düzenlemekte ayrıca, yerel toplumlar, iş dünyası, firmalar ile bağlantı kurup, onlardan aldığı destek ile çalışmalarına devam etmektedir (Danış, 2010: 82-83).

Doğal hayatın yıkıma uğrayıp tahrip edilmesiyle kentleşmenin büyüdüğü bir yaşam devam etmektedir. Bu gerçek karşısında, yerel yönetimlerle iş birliği içerisinde yeniden köklü düzenleme ile insan-doğa arasında yeni bir ilişki kurmak gerekmektedir. Toplumsal bilincin artırılması ile kentlerin ve dolayısı ile dünyanın yeniden kurgulanması her ne kadar mümkün olsa da, kolay değildir. Çevrenin, doğal kaynakların kısacası ekosistemin korunmasını isteyen çevrecilerin farkındalıkları ve ortak geleceğe yönelik küresel düzeydeki uyarılar, çevre sorunlarının dikkate alınmasına sebep olarak, toplumda bir değişim ve dönüşümün yaşanması gerektiğini vurgulamaktadır (Ulubatlı, 2019:7-8). WWF'nin çevre kirliliği ve doğal kaynakların kötüye kullanımına odaklı farkındalık yaratmak ve geniş kitlelere ulaşmak amaçlı hazırladığı görseller aşağıdadır (Görsel 8-9).

Görsel 8-9: Cannes 2007 Outdoor Kategorisi Gümüş Aslan Ödülü alan, İspanya Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF/Adena) için yapılmış tasarım örneği. Yönetici yaratıcı yönetmen Antonio Montero, yaratıcı yönetmen Jaime Chavarri ve Ivan de Dios, metin yazarı Jaime Chavarri, sanat yönetmeni ise Ivan de Dios'un olduğu tasarım görseli.

WWF için son zamanlarda yapılmış görsel çalışmalarda kullanılan imgeler, oldukça farklı ve zengin bir anlatım içermektedir. Fotoğrafın zenginliğiyle oluşmuş yaratıcı tasarımlar, evrensel bir anlatım yakalayarak, etki alanını geniş tutmuştur. *Give A Hand To Wildlife/Vahşi Yaşam İçin El Ver* çalışmasında olduğu gibi farkındalık yaratan yaratıcı fikir, grafiksel öğelerle bir arada düşünülerek mesaj bütünlüğü sağlanmış ve dünya çapında etkili bir anlatım ortaya çıkarılmıştır (Danış, 2010: 90). WWF sosyal sorumluluk alanında yaptığı çalışmalarla sosyal sorumluluk bilincine sahip çeşitli kurum-kuruluş, topluluklar ve büyük firmalardan yardım alarak geniş kitlelere sesini duyurmaktadır. WWF'e destek veren firmalar oluşturdukları projeleri birbirinden farklı mecralarda kullanarak tam destek vermektedir. WWF kampanyalarında farklı, çarpıcı, alışılmadık dışında ve sıra dışı tasarım tarzlarıyla adından bahsettirmektedir. WWF projelerinde tasarım teknikleri kullanılırken konularına uygun, çözünürlüğü yüksek görseller, etkileyici slogan ve tipografi seçimleri, uygun renk vurguları gibi foto manipülasyon teknik özellikleri başarılı bir şekilde kullanılmaktadır. WWF tasarımları estetik çerçeve doğrultusunda çeşitli afiş, ilan veya dijital mecrada yayınlanan görsel tasarımlarla sosyal sorumluluk bilincini etkili bir şekilde yaymaktadır (Biçer, 2019: 31-32).

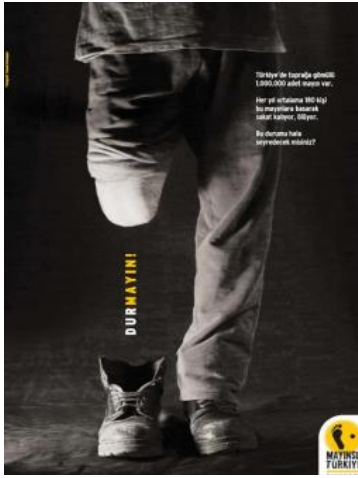

Görsel 10-11-12-13-14: Vücut Ressamı Guido Daniele tarafından boyanmış, yaratıcı yönetmen Olivier Girard, sanat yönetmeni Nicolas Poulain olan, *Give A Hand To Wildlife* sloganıyla ortaya çıkmış bu kampanya için, Dünya Yaban Hayatı Fonu (WWF) Saatchi & Saatchi Simko ajansı ile birlikte çalışmıştır.

Unutulmamalıdır ki; satış ve tüketim amacı olmayan, toplum yararını gözetken sosyal içerikli grafik tasarımlar, toplumsal konularda izleyicide belli bir düşünce biçimi/tavır geliştirmek ve izleyiciyi harekete geçirmek amacıyla kullanılır. 20. yüzyıl içinde yaygınlaşan bu genel yaklaşım ve sonucu oluşturulan uygulamalar toplumların yaşam kalitesini artırarak geleceğe dair yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçebilmek üzere bireylere/toplumlara açık/anlaşılır mesajlar vermeyi hedeflemektedir. Bu hedefler arasında örnek vermek gerekirse; göğüs kanseri, AIDS, aile planlaması hakkında toplumu bilgilendiren, farkındalık yaratan ve insaları önlem alma konusunda uyaran afişler, TV reklamları, sigaranın sağlığa zararlarına, trafiğe ve tüketim kültürünün egemenliğine dikkat çeken ürünler, sosyal içerikli grafik tasarıma örnek oluşturur. Bu tarz kampanyalarda yer alan görseller ve verilen mesaj, yaratılmak istenen etkiye göre dikkat çekici olmaktadır. Ortak bilinci toplumun iyi yönde gelişmesi olan kişi ya da toplumsal örgütlenmeler de çeşitli yollarla, sosyal içerikli grafik tasarımın gelişmesine katkı sağlamaktadırlar. Grafik tasarımcıların birlikte oluşturduğu

manifestolar, genel sosyal konularda toplumu reklam yoluyla eğitmek için var olan organizasyonlar, oluşturdukları tasarımlar, reklam ajanslarında derneklere ücret alınmadan yapılan sosyal iletişim projeleri, kurumların düzenlediği etkinlikler bu yöntemler arasında yer almaktadır (Güney, 2013: 67-68).

Grafik tasarımın olumlu desteği ile yönlendirilen/yönetilen projeler kapsamında, GOOD 50x70 yarışması dikkat çekicidir. Bu yarışma projesi, sosyal sorumluluk projeleri nezdinde, uluslararası öğrenci ve tasarımcılara yöneliktir. Genç tasarımcıların, toplumu harekete geçirme ve yönlendirme açısından önemli bir misyonları vardır. Yarışmaya pek çok yardım kuruluşu da katkı sağlayarak destek vermektedir. İlki 2006 yılında gerçekleşen yarışmanın en önemli amacı, tasarımla uğraşan kişilerde, toplumsal iletişimi güçlendirecek bilinç oluşturabilmektir. Uluslararası arenada, amatör ya da profesyonel pek çok tasarımcının, dünyanın geleceğini ilgilendiren her türlü problemle ilgili merakını dile getirdiği önemli yarışmalardan biri olarak değerlendirilmektedir. 2007 yılında gerçekleşen bu yarışmanın en önemli konuları; AIDS, çevresel zarar, az gelişmişlik, insan hakları ihlalleri, savaş olarak belirlenmiş ve dünyanın pek çok ülkesinden tasarımcı çalışmaları ile katılmışlardır (Yalur, 2014: 84).

Görsel 15: Kara Mayınlarına Karşı Uluslararası Kampanya Afişi, Fotoğraf: Tansel Atasagun

Görsel 16: İlhami Diksoy, Türkiye, Don't Gamble with AIDS, (AIDS'le Kumar Oynamayın) isimli afiş çalışması, 2007

Görsel 17: Give Health A Chance isimli afiş tasarımı, Baran Gündüzalp ve Eylem Arbak

Sosyal tasarımın sahip olduğu etki yaratma gücü, sorumluluk duygusu ve toplumsal problemler üzerine çözüm yaratma hedefi bu bağlamda başta grafik tasarım olmak üzere diğer tasarım disiplinleri aracılığıyla özellikle mekân tercihi olarak kamusal alanlarda insan yaşamına olumlu yönde etki sağlamaya çalışmıştır (Güleryüz, 2020: 111-112). Özellikle sanatçıların toplumsal sorunlara yönelmesi, ilişkilere dayalı çözüm arayışına girmeleri ve toplumsal bir dönüşümü hayal etmeleri aracılığı ile daha iyi toplumsal koşullar yaratmak adına toplumsal ilişkilere dayalı stratejiler geliştirmesi aracılığı ile yeni bir tür sanat şeklinin ortaya çıktığı görülür (Bayraktar, 2013: 15). Artık güncel sanatta bir anlamda geneli yansıtan akımların yerine daha küçük gruplara odaklanan hatta bireysel söylemlere/ifadelere dönüşen süreçlerden bahsetmek mümkündür. Bu durum bir anlamda sanata dair kuralların sınırlarını genişletmektedir (Bilirdönmez ve Çevik, 2020:74). Bu bakımdan, sanat ve toplum ilişkisinin bağlamı yalnızca sanatı değil, sanatçıyı, sanat yapıtını ve sanatı algılayan insanı kavramak üzere, belirli bir iletişim sistemini de ortaya koymaktadır (Aydın, 2010:81).

Görsel 18-19: Joseph Beuys, 7000 Meşe Ağacı/7000 Oak Trees, Documenta 7, Kassel, 1982

Bu noktada Joseph Beuys'un sanatsal üretimleri dikkat çekicidir ve dönemi içinde değerlendirildiği zaman insan-doğa-mekân ilişkileri bağlamında radikal değişimlere sebep olmuştur (Oğuz, 2015: 73). **Joseph Beuys**'un çevrenin korunması ve bu korunmanın devamlılığının sağlanması bağlamında *7000 Meşe Ağacı* çalışması ve uygulanma aşamaları dikkat çekicidir. Bu çalışma aracılığı ile sanatçı çevreyi odağına alan üretiminde özellikle tüm proje boyunca kendisinin de aktif olarak yer aldığı, yaşanan çevre için oldukça önemli bir değer olan ağaçların kent yaşamında azalmasına dikkat çekmek istemiştir. Joseph Beuys'un bu projesi için *Kessel* şehrini seçmesinin nedeni ise şehrin ağır endüstri nedeniyle yeşil doğasının tahrip olmasıdır. Uzun soluklu bir proje olan bu çalışma/üretim Beuys'un ölümünden 8 ay sonra oğlu tarafından son ağacın dikilmesi ile tamamlanmıştır. Sanatçı insan yaşamının sürekliliğinin doğanın sürekliliğine bağlı olduğunun bilinciyle yaşanan alanları ağaçlandırarak, insanlara doğa ile sürekli birlikteliğin sağlanabileceği bir anlayışı sunmaya çalışmıştır (Arapkirli, 2017: 61-62). Beuys'un 1982 yılındaki *Dokumenta 7* sergisi için hazırladığı bu projesi, gündelik yaşam ve doğanın birlikteliğinde yeni bir yaşam alanı sunabilme kaygısını da beraberinde taşımaktadır (Bingöl ve Çevik, 2020:316).

Görsel 20: Hans Haacke, Grass Cube, Boyutları:76.2x76.2x76.2 cm., 1967, New York

Görsel 21: Hans Haacke, Grass Grows, 1967-69, New York

1960 sonrasında popülerleşen çevresel hareketler ile birlikte doğaya dair sanatsal yaklaşımlar birçok kavram ile anılmaya başlanmıştır. *Yer Sanatı* ya da *Yeryüzü Sanatı* doğada açık alanda yapılan çalışmalar olarak tanımlanırken *Arazi Sanatı*, çevresel olaylara fazla odaklanmayan, daha çok anıtsal ölçeklere sahip bir akıma işaret eder. *Çevresel Sanat* ise altmışlarda büyük bir çevre hareketine cevap olarak ortaya çıkan aktivizmi çağrıştıran çok geniş bir terimdir. Çevresel Sanatın amacı, hasarlı alanları geri almak, çevresel konular ve çözümlerle ilgili olarak toplumu eğitmek ve doğaya saygıyı teşvik etmek suretiyle çevresel sağlığa katkı sağlamaktır. Benzer bir anlayışla *Ekolojik Sanat* çalışmaları geleneksel sanat üretimi ve kurumsallaşmasının sınırlarını aşarak yaşayan bir ekosisteme odaklanır. Sanatçılar, mimarlar, planlamacılar, sosyal bilimciler, biyologlar, bilim adamları, botanikçiler ve topluluklar ile işbirliği içinde çalışarak projeler üretilmektedir (Kayahan ve Çevik, 2020: 35-36). Bu projeler kapsamında; “*Ekolojik sanat ile sanatçılar doğada oluşan tahribatı ve insanın doğadan aldıklarını armağan etme bağlamında ona yeniden geri vermek istemişlerdir*” (Akkol, 2018: 421). Şentürk'e göre;

Doğa temelli çalışan sanatçıların amacı günden güne duyarsızlaşmaya başlayan toplumun çarpıcı bir şekilde sarsılmasının yanı sıra onları uyarmak, düşündürmek ve yeniden doğaya yöneltmek olmuştur. Bu amaçlar doğrultusunda çoğu sanatçı çalışmalarında ekolojik duyarlılık prensibi ile üretimlerde bulunmuştur” (Şentürk, 2003, 158-159).

Almanya doğumlu Hans Haacke sanat eserinin ekonomik, sosyal ve politik boyutlarını doğa üzerinden sorgulayan çarpıcı çalışmalara imza atmaktadır. Sanat eserinin geçmişte ve günümüzdeki anlamını kıyaslayarak değişen dinamikleri ve bu dinamiklerdeki ana rolleri sorgular (Kayahan ve Çevik, 2020: 43). Sanatçı, 1969'da Cornell Üniversitesi'nin düzenlediği *Toprak Sanatı* sergisinde kapalı bir alanda bir toprak kümesi içerisinde böcek ilacı kullanmadan çimen yetiştirmiştir. *Çim Büyür* isimli çalışmada seyircinin ilgisini tipik bir olaya çekmiş gibi yaparken her bir izleyiciye akıl almaz derecede farklı deneyimler sunmuştur (Aydın ve Zümrüt, 2013: 58).

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte, endüstriyel sistem doğal kaynakları muazzam miktarda kullandıktan sonradan atığa dönüşecek ticari ürünler üretmiştir. Bu tek yönlü, tek kullanımlık ürünlerin çevreye verdiği zararlar, küresel ısınma, ozon tabakasının incelmeye, denizlerde ve karalarda verimliliğin azalması ve çölleşme gibi küresel sorunlara yol açmıştır. İnsan eliyle dünyanın bu hale gelmesi, içinde bulunduğumuz yüzyılın ilk

çeyreğinde, sürdürülebilirlik ve ekolojik yaşam anlayışını dünyada oldukça önemli bir sorun ve konu haline getirmiştir (Ateşgüneş, 2016: 127).

Mandy Barker 2010 yılından itibaren denizlerdeki plastik atıkları içeren çalışmaları aracılığı ile dünyaca tanınan ve ödüllü bir sanatçıdır. Sanatçı bilim insanlarıyla birlikte çalışarak, dünya denizlerindeki plastik kirliliği hakkında farkındalığı arttırmaya çalışmaktadır. Özellikle plastik kirliliğinin, deniz yaşamı ve nihayetinde insan yaşamı üzerinde yarattığı zararlı etkileri vurgulamak amacı ile çalışmalar yapmaktadır. Sanatçı, 2011 Görsel İletişim Bienali'nde afiş kategorisinde birincilik ödülünü kazanmıştır. Okyanus kirliliği küresel kriziyle ilgili farkındalığı ve aktivizmi arttırmaya çalışmalarını adayan Barker, 2019 yılında *Indefinite, Soup, Shoal, Penalty* proje serileri aracılığı ile çekici ve şok edici fotoğrafları, eskizleri ve bilimsel araştırmaları birleştirerek *Altered Ocean* isimli kitabını çıkarmıştır (Aktr. Gürsoy, 2020:70). Sanatçının, *Shoal Serisi*'nde Kuzey Pasifik Okyanusu'nda Haziran 2012'de Japonya'da tsunami sonrasında toplanan deniz plastik kalıntılarının yarattığı çevre kirliliğini ortaya koymaktadır. Proje, Japonya ile Hawaii arasındaki çeşitli noktalarda ağlardan toplanarak fotoğraflanan plastiklere ve ayrıca Fukushima Eyaletindeki tsunamiden etkilenen kıyılara odaklanmaktadır ve sanatçının bu projesinden örnekler yer almaktadır (Görsel 22). Her görüntü, bazı durumlarda küçük plankton olarak temsil edilen ve her örneğin nerede toplandığına dair yerleşim referansı ile gösterilen farklı bir örnek içerir. Büyük bir balık sürüsü gibi görünen her bir görsel deniz plastiği yığınının, plastiğin sonuçta etkilediği farklı balık türlerinin düzenlenmesine dayanmaktadır. Bu proje kapsamında; 11 Mart 2011 tarihinde, Thoku depremi ve Japon tsunamisinin bir sonucu olarak hem kaybedilen yaşam ölçeğini hem de Pasifik Okyanusu'na giren plastik miktarını temsil etmek için nesneler ve parçacıklar çoğaltılmıştır (mandy-barker.com, t.y.a).

Görsel 22: Mandy Barker, Shoal Projesi, 2012

Görsel 23-24: Mandy Barker, Soup Projesi, 2011

Soup Projesi'nde sanatçı, denizde asılı duran plastik birikintilerine ve özellikle *Çöp Yaması* olarak bilinen Kuzey Pasifik Okyanusu bölgesinde bulunan kütle birikimine atıfta bulunmaktadır (Görsel 23-24). Projede yer alan örnek çalışmalar gibi bir seri görsel ile başlangıçtaki estetik çekicilik ile sosyal farkındalık arasındaki çelişkiyi birleştirmek ve izleyicide duygusal bir tepki oluşturmak amaçlanmıştır. Bu seri, okyanus plastikleri ile ilgili olarak deniz canlılarının nihai ölümüne ve sınırları olmayan dağınık plastiklerin rahatsız edici istatistiklerine dair bir dokümanı da ortaya koymaktadır. Fotoğraflanan plastiklerin tümü dünyadaki plajlardan toplanmıştır ve dünyanın okyanuslarında değişen sürelerde var olan küresel bir enkaz koleksiyonunu temsil etmektedir. Sanatçı, sahada yapılan çekimler aracılığı ile izleyicide denizlerde gerçekte neler olduğuna dair bir farkındalık oluşturmayı amaçlamaktadır (mandy-barker.com, t.y.b).

Görsel 25-26: Mandy Barker, Penalty Projesi, 2014

Mandy Barker'in *Penalty Serisi* ise uluslararası bir izleyici kitlesine ulaşabilecek küresel bir sembol olarak futbol topuna odaklanarak deniz kirliliği konusunda farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Proje, insanların denizde veya kıyı şeridinde buldukları futbol topalarını toplayıp göndermeleri için sosyal medya aracılığıyla yapılan çağrının ardından, dünyanın dört bir yanından halkın iş birliği ile gerçekleştirilmiştir ve sadece 489 kişinin yardımıyla 41 farklı ülke/adadan 769 futbol topu olmak üzere dünya okyanuslarından toplam 992 top toplanmıştır. Sanatçının *Penalty Projesi*, (Görsel 25-26) plastiğin aşırı tüketimini yönetmezsek ve sorumluluk alarak okyanuslarımıza bakmazsak, hepimizin ödeyeceği bedeli simgelemesi açısından oldukça dikkat çekicidir (mandy-barker.com, t.y.c).

4. SANATLA DESTEKLENEN SOSYAL SORUMLULUK PROJE ÖRNEKLERİ ÖZELİNDE; “BULAŞICI OLAN İYİLİKTİR” HAREKETİ VE PAUL CUMMINS-TOM PİPER’İN KAN, TOPRAKLARI VE DENİZLERİ KIRMIZIYA BOYADI/BLOOD SWEEPED LANDS AND SEAS OF RED PROJESİ

“Bulaşıcı Olan İyiliktir” Hareketi, Türkiye

Dünyada ortaya çıkan küresel sorunların dönemsel ve boyutsal olarak değişkenlik göstermesi sosyal sorumluluk projelerinin sanat ile bütünleşmesinde ve yeni fikirlerin ortaya çıkmasında bazı farklılıklar yaratmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Çin Halk Cumhuriyeti’nde ilk vakaların görüldüğü ve sonrasında 2020 yılının ilk aylarında tüm dünyada etkisini gösteren Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) son yıllarda küresel anlamda ortaya çıkmış yeni bir salgın haline dönüşmüştür (trthaber.com,2021). Koronavirüs hastalığının sebep olduğu yaşamsal, maddi ve manevi kayıplar artmakla beraber dünyada ve ülkemizde sosyal sorumluluk projeleri de doğru orantılı olarak artmaktadır. Danış’a göre; bir uygulamanın kurumsal sosyal sorumluluk olarak değerlendirilebilmesi için, bireysel ya da kurumsal anlamda toplumsal bir soruna odaklanması, değer ve fayda üretmesi, belirli bir süreci kapsayarak sürdürülebilir olması ve tüm bunlara ilave olarak da Sivil Toplum Kuruluşları üyeleri, gönüllüleri ve yönetimi tarafından benimsenmiş olması gerekmektedir (Danış, 2010: 26-27).

Sosyal sorumluluk bağlamında değerlendirildiğinde Türk Eğitim Vakfı’nın dünya genelinde ciddi kayıplara yol açan Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) kapsamında yaptığı proje dikkat çekicidir. 1967 senesinde 205 iş insanı ve birçok akademisyenin önderliğiyle, eğitimin yaygınlaşması amacı güden, okumak isteyen gençlere destek olmak ve ülkenin kalkınmasına destek olmanın eğitime destek olmaktan geçtiği düşünülerek kurulan Türk Eğitim Vakfı, dünyayı etkisi altına alan bu büyük salgında hayatını kaybeden kişilerin çocukları yararına geniş çaplı bir kampanya başlatmıştır (tev.org.tr., t.y.a).

TEV Korona Kahramanlarına Vefa Burs Fonu, “Korona Kahramanlarına Destek, Çocuklarına Gelecek!” sloganıyla, yaşamını yitiren sağlık çalışanlarının çocukları başta olmak üzere, koronavirüs hastalığına yakalanıp vefat eden tüm bireylerin çocuklarına eğitim desteği vermeyi amaçlayan bir projedir (tev.org.tr., t.y.b). Hâlihazırda devam eden bağış projesine (<http://www.tev.org.tr/2020-1/bagis.html>) Portakal Çiçeği Uluslararası Plastik Sanatlar Kolonisi’nin başlattığı *Bulaşıcı Olan İyiliktir* hareketi ile de sanat alanından katkı sağlamak amacıyla destek verilmiştir. Portakal Çiçeği Sanat Kolonisi, 2008 senesinde iş insanı Ahmet Şahin tarafından Sapanca gölü kenarında bölgenin doğal ortamı bozulmadan kurulmuş bir çalıştay alanı olarak faaliyetlerine başlayan daha sonra birçok alanda sosyal sorumluluk projeleri üreten ve/veya var olan projelere destek veren, MEB ile işbirliği içerisinde sanat alanında faaliyetler yürüten, Özel Eğitim Kurumlarında eğitim alan engelli öğrenciler için projeler gerçekleştiren sanat destekçisi bir oluşumdur (portakalcicegi.org., t.y.).

TEV (Türk Eğitim Vakfı) ile işbirliği içerisinde sürdürülen 'Bulaşıcı Olan İyiliktir' projesi 2020 yılının Mayıs ayında detaylandırılmıştır. Sanatçılardan proje için eser üretilmesi ve bu eserlerin satışından elde edilen gelirin de,- korona sürecinde vefat etmiş kişilerin çocuklarının eğitimi için-TEV tarafından açılan burs fonuna aktarılması projesine destek çağrısında bulunulmuştur.

Görsel 27: Bulaşıcı Olan İyiliktir Proje Afişi

Görsel 28: Bulaşıcı olan iyiliktir' Projesine Katılım ve Teşekkür Belgesi

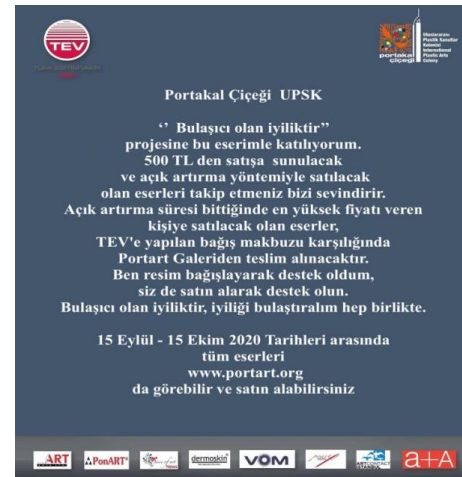
Yıllardır sanata ve sanatçıya desteğiyle bilinen Portakal Çiçeği Sanat Kolonisi Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Şahin projeye ilgili olarak açıklamaları şöyledir;

Çok önemseydiğimiz bir projeyi hayat geçirmenin mutluluğu içindeyiz. Bu proje kapsamında sanatçılara çağrımız var. Tüm sanat camiası olarak elimizi taşın altına koyalım, sanatçılarımız birer eserle projemize katılsın, biz de, gelenekselleşen Cumhuriyet Sergilerimizi bu yıl bu projeye birleştirelim. Serginin düzenlenmesi, tanıtımı, afiş, davetiye ve katalog hazırlanmasını biz üstlenelim. Sergideki satışlardan elde edilecek gelirin tamamını da, sağlık çalışanlarının geride bıraktığı çocuklarının eğitimine burs olarak aktaralım istedik. Bu kahramanların çocuklarının eğitimine destek olmak için TEV (Türk Eğitim Vakfı) ile işbirliği yaptık ve "Korona Kahramanlarına Destek, Çocuklarına Gelecek" sloganıyla yola çıktık. Bu süreçte TEV Ankara Şube Yürütme Kurulu Başkanı Ömer Turna'ya bu işbirliği için teşekkür ederiz. Ayrıca projeye hayat veren diğer destekçilerimizi de unutmamak lazım. Onlara da ayrı ayrı teşekkür ediyoruz. Çok güçlü sponsorların desteğiyle başlamanın güveni içindeyiz. En çok da sanatçılarımızın projeye desteği önemli, projeye bağışlanacak her eser ve o eserin satışından elde edilen gelir, fona aktarılacak. Fon aracılığıyla da öğrencilere eğitim hayatları boyunca burs desteğinde bulunacağız (Aktaran pieceofart.news, 2020).

Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği (UPSD) başta olmak üzere birçok sanatçıdan olumlu yanıt bulan bu proje, plastik sanatlar alanı dışında, müzik tiyatro ve sinema sanatçıları tarafından da destek alarak hızla yaygınlaşmaya başladı. Melda Gürbey, Ceren Atasoy, Cenk Şen, Olcay Demirci ve Gökhan Erken isimli müzisyenler ise hazırladıkları proje müziği ile kampanyaya farklı bir açıdan katılım sağladılar (okuhaber.com, 2020). Ceren Atasoy'un sözlerini yazdığı, Cenk Şen'in bestelediği, projeye destek olarak hazırlanan şarkının dizeleri şu şekildedir; 'Ömür dediğin tek bir an, gelip geçiyor, bıraktığı mirasla anılıyor insan, ardındaki hazinayı ışılatmak için, sanattaki aydınlığa sarılıyor insan, minnet duysak yetmiyor, teşekkür kar etmiyor, söz aydınlık yarınlar sizleri bekliyor' (portakalcicegi,upsk. 13 Ağustos 2020).

"Bulaşıcı Olan İyiliktir" projesinin sponsorlarından biri olan Poartstore, projeye katılan sanatçılara, tüm sanat ürünlerinin %25 indirimli satılacağını, yine sanat malzemeleri satan Artboya Ltd. şirketi de, projeye destek amacıyla katılan sanatçıların tuvallerini ücretsiz vererek bu kampanyayla destek olacaklarını duyurdular (Kara,2020; artboya.com,t.y.). Projeye katılan sanatçılardan www.portart.org sitesinde yer alan başvuru formunu doldurup, resim alanında 25x35 boyutlarında, heykel alanında ise yükseklik en fazla 35 cm olacak şekilde, tek bir eserle katılmaları istendi. Şartları yerine getiren tüm katılımcılar projenin birer destekçisi olarak, satıştan elde edilen tüm gelirin 'TEV Korona Kahramanlarına Vefa Burs Fonu'na aktarılmasını kabul etmiş oldular (portakalcicegi,upsk. t.y.). Bu süreçte Portakal Çiçeği Uluslararası Plastik Sanatlar Kolonisi kurucusu Ahmet Şahin, "Bulaşıcı Olan İyiliktir sloganıyla yola çıktık, tüm sanatçılara destek ve dayanışma çağrısı yaptık. Sanatçı dostlarımız çağrımıza ses verdiler. Katılım hızla artmaya başladı, kocaman bir aile olduk 2000'in üstünde bir sayıya ulaştık" sözleriyle projenin beklentilerinin çok üzerinde katılım sağladığını

ve ressam, heykeltıraş, seramik sanatçısı, fotoğraf sanatçısı gibi plastik sanatların her disiplininin sanatçıların desteklemesiyle, sanatçıların sosyal sorumluluk konusunda dayanışmalarının önemini vurgulamıştır (yenigunzetimes.net,2020). Her katılımcı sanatçıya, katılımları için teşekkür belgesi elektronik posta olarak gönderilmiştir (Görsel 29).

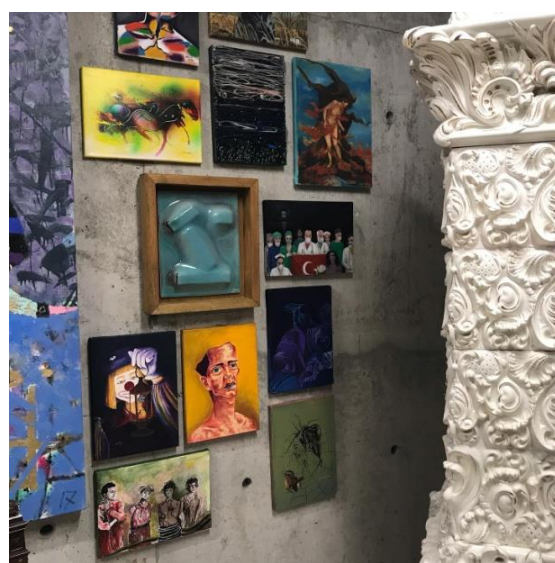
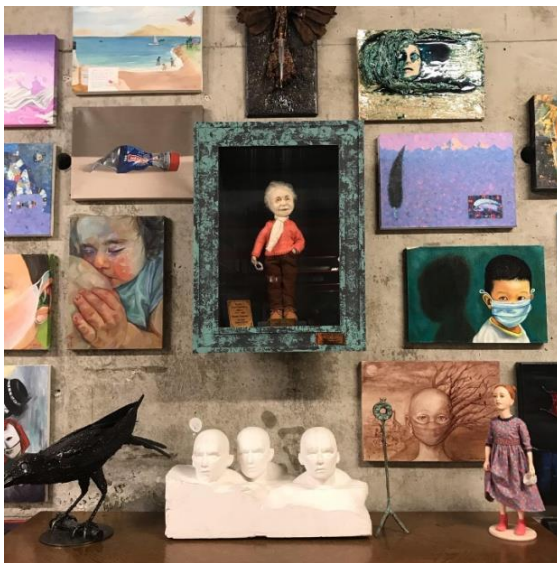

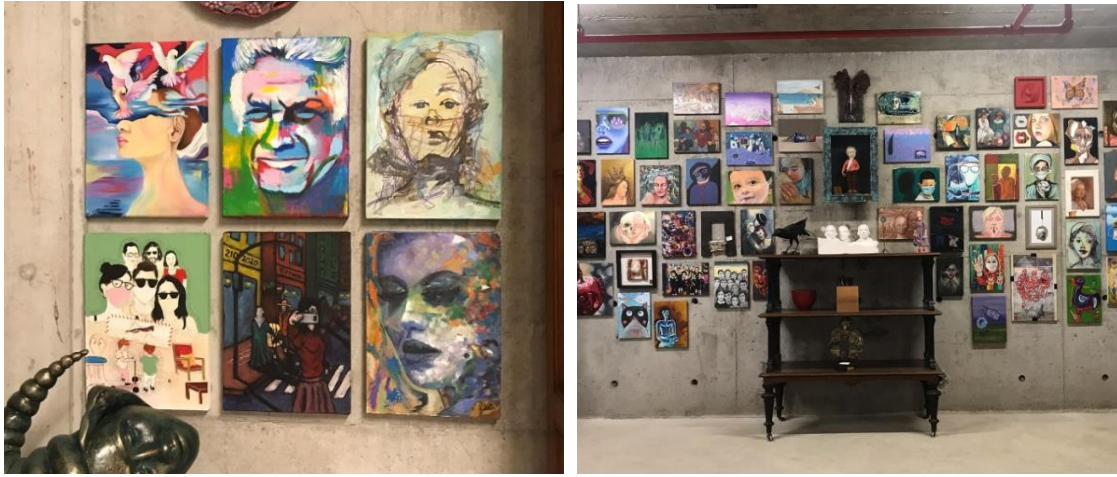
Görsel 29: Bulaşıcı Olan İyiliktir Projesine Katılım ve Teşekkür Belgesi

Görsel 30: Bulaşıcı Olan İyiliktir Projesi Bilgi Afişi

Belirlenen süre sonucunda başvuru yapmış ve eserlerini bağışlamış iki bin üzerinde sanatçı, -sosyal sorumluluk söz konusu olduğunda-, desteklemenin ve yardımlaşmanın önemini ortaya çıkaran bir projeye imza atmanın önemini göstermişlerdir (Görsel 30). Tüm eserlerin satışa çıkarıldığı www.portart.org internet sitesinde, müzayede ile satışa başlanmıştır. Eser başlangıç fiyatı 500 TL olarak belirlenerek, açık arttırma usulüyle fiyat arttırımı yapılabilir ve tüm gelir TEV Korona Kahramanları Vefa Fonu'na aktarılacaktır. Resmi satış sitesi olan www.portart.org internet sitesinde her bir eser için fiyat vermek gerektiği ve en yüksek fiyatı veren kişinin eseri satın alması vurgulanmıştır. Esere en yüksek fiyat veren kişi, satış miktarını TEV Korona Kahramanları Vefa Fonuna makbuz karşılığı ödeyerek eseri satın almış sayılmıştır (portakalcicegi,upsk. 16.08.2020).

Bulaşıcı Olan İyiliktir sloganıyla yola çıkılarak, büyük bir sanatçı dayanışması gösteren ve binlerce sanat eseri başışı alan proje başarıyla sonuçlanmıştır. Eserlerin büyük bir çoğunluğu satılmış, satılan eserler yeni sahiplerine gönderilmiş, satılmayan tüm eserler ise TEV vakfına teslim edilmiştir. Tüm bağışlanan eserlerin dijital katalog çalışmalarının devam ettiğini ifade eden Portakal Çiçeği Uluslararası Sanat Kolonisi, dijital katalog bitiminde tüm eserlerin www.portart.org sitesinden görülebileceğini ifade etmişlerdir (portart.com, t.y.).

Görsel 31-32-33-34-35-36-37: Bulaşıcı Olan İyilikler projesine katılan sanatçıların Port Art Sanat Galerisi'nde sergilenen eserleri

Paul Cummins-Tom Piper; Kan, Toprakları ve Denizleri Kırmızıya Boyadı (Blood Swept Lands and Seas of Red)

I. Dünya Savaşı'nın 100. yılında sanatçı Paul Cummins ve tasarımcı Tom Piper'ın Kan, Toprakları ve Denizleri Kırmızıya Boyadı (Blood Swept Lands and Seas of Red) isimli enstalasyonu, dünya çapında sosyal farkındalık yaratabilme açısından son derece etkili olmuş önemli bir sanatsal etkinliktir/projedir. Sanat yoluyla sosyal farkındalık yaratmanın gücü, bu enstalasyon aracılığı ile önemli bir izleyici sayısına ulaşmış ve halen küresel boyutta etkisinin devam ettiği sanatsal bir etkinliğe dönüşmüştür.

Görsel 38: Paul Cummins'in stüdyosunda seramik gelincikler üzerine çalışan sanatçılar

Seramik sanatçısı Paul Cummins ve sahne tasarımcısı Tom Piper tarafından gerçekleştirilen bu enstalasyon, 888,246 adet elle şekillendirilmiş seramik gelincikten oluşmaktadır. Kan, Toprakları ve Denizleri Kırmızıya Boyadı (Blood Swept Lands and Seas of Red) isimli bu proje ile Londra Kalesi'nin etrafı tümüyle kaplanmıştır ve gelinciklerin her biri I. Dünya Savaşı'nda kaybedilen bir askeri temsil etmesi açısından bir anı/anma objesi olarak değerlendirilebilir (Kayahan, 2018: 65). Seramik atölyelerinde büyük bir gönüllü ve profesyonel ekiple birlikte kil ile elle şekillendirilen seramik gelincikler fırında pişirilerek renklendirilmiştir. Paul Cummins-Tom Piperin enstalasyonunda, her bir gelincik özverili bir çalışma ekibi ile oluşturulmuştur. Bu enstalasyon aracılığı ile sanatçı ve izleyici aynı fikir birliğinde bir araya gelmekte ve böylelikle bilindik üretim ve sergileme pratiklerinden farklılaşmaktadır (Bingöl, Çevik ve Kayahan, 2020: 386-387).

Görsel 39: 17 Temmuz 2014 yılında ilk gelincikğin Londra Kalesine dikilme anı.

Görsel 40: Gönüllülerin Londra Kalesine gelincikleri dikme anları. Fotoğraf John Shevlin

Londra Kalesi'ne yerleştirilen binlerce gelincik, dünyanın dört bir tarafından gelen gönüllüler tarafından dikilerek büyük bir seramik gelincik tarlası görünümüne kavuşmuştur. İzleyicinin hayal gücünün de enstalasyonda yer alması beş milyondan fazla kişinin ziyaretine katkı sağlamıştır (1418vow.org.uk, t.y.). 19.000'den fazla gönüllüden oluşan bir seyirci/izleyici ekip, toplamda 888.246 adet seramik gelinciklerin yerleştirilmesine yardım etmiştir ve sonuncusu 11 Kasım 2014 Ateşkes Günü'nde dikilmiştir (artdaily.cc., t.y.).

Görsel 41-42: Londra Kalesinde gönüllülerin dikmesiyle büyüyen gelincik tarlası, Fotoğraf:: Richard Lea-Hair

Görsel 43: Kraliçe II. Elizabeth ve Prens Phillip, gelincik tarlası ziyareti, Fotoğraf: Richard Lea-Hair,

Görsel 44: Londra Kalesi, Gelincikler ve izleyiciler, 8 Kasım 2014. Fotoğraf; John Shevlin.

Londra Kalesi'ne dikilen binlerce el yapımı gelincikler satılarak geliri hayır kurumlarına bağışlanmıştır. Gelinciklerin satışı yoluyla altı yardım kuruluşu için dokuz milyon £ (Avro)'dan fazla para toplanmış ve bu durum büyük başarı sağlamış küresel bir fenomen olarak görülmüştür (Paulcumminsceramics.com., t.y.). Sanatçıların mekânla bütünleşen bu enstalasyonu sadece Londra Kalesi'nin çevresi olarak tanımlanabilecek olan mekânda sergilenmesinin dışında başka birçok mekânda da sergilenmeye devam etmiştir (Bingöl, Çevik ve Kayahan, 2020: 386-387). 2014-2018 yılları arasında İngiltere'nin farklı şehirlerinde 19 farklı mekânda gelincikler sergilenmiş ve sonrasında İngiltere Imperial War Museums (İmparatorluk Savaş Müzeleri) koleksiyonunun bir parçası haline gelmiştir (1418vow.org.uk, t.y.).

Görsel 45: Gelinciklerin şu anda nerede olduğunu gösteren etkileşimli haritanın görseli

Paul Cummins ve tasarımcı Tom Piper'ın 'Kan, Toprakları ve Denizleri Kırmızıya Boyadı' (Blood Swept Lands and Seas of Red) enstalasyonu kapsamında satın alınan seramik gelinciklerin şu an nerede olduğu, kimler tarafından satın alındığı, dünya çapında oluşturulan "Where are the Poppies Now/Gelincikler Nerede?" başlıklı Internet sayfasında izlenebilmektedir. Bu sanatçıların enstalasyonunda satışa çıkarılan 888.246 adet olan seramik gelincikler dijital ortamda yeniden bir araya getirilmeye çalışılmaktadır. "https://www.wherethepoppiesnow.org.uk/" isimli projenin resmi internet sayfası harita uygulaması aracılığı ile gelinciklerin dünyanın neresinde olduğunu görmeyi mümkün kılmaktadır. Ayrıca seramik gelincikleri bağış olarak satın almış kişilere dair yazılı bilgilere, kişisel hikâyelere ve ilginç anılara ulaşabilmek de mümkündür. Şu ana kadar "https://www.wherethepoppiesnow.org.uk/" isimli web sayfası harita uygulamasına, dünya genelinde 40.000'in üzerinde gelincik dikilmiştir ve de dikilmeye devam etmektedir. (wherethepoppiesnow.org.uk., t.y.).

Paul Cummins ve tasarımcı Tom Piper'ın gönüllü/profesyonel katılımcılarla birlikte gerçekleştirdikleri Kan, Toprakları ve Denizleri Kırmızıya Boyadı/Blood Swept Lands and Seas of Red isimli enstalasyonu kapsamında gelincikleri satın alarak projenin önemli birer parçası olan izleyiciler bu projenin sosyal farkındalık yönüne de katılımcı olarak dikkat çekmektedirler. Bu katılımcılar kendi duyguları ile projenin felsefesine katkıda bulunarak dünya çapında bir etkileşimin ve fikir birliğinin parçası olmaktadır. Bu enstalasyon, sanatçı-izleyici etkileşiminin ne denli önemli olduğuna, sosyal farkındalığın önemine dikkat çekmesinin yanı sıra aynı zamanda sanatın bu bağlamda küresel ölçekte olumlu değişimlere/gelişimlere imkân tanınması bakımından da oldukça dikkat çekicidir.

5.SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Bireysel/toplumsal bilinç oluşturabilmek amacıyla özellikle değişen çevre/yaşam olanakları açısından tüm canlıların olumsuz koşullarını iyileştirmeye çalışmak için hepimize düşen büyük sorumluluklar bulunmaktadır. Bu çabalar yaygın olarak toplumların ve o toplum içinde yaşayan bireylerin içinde yaşamaya çalıştığı sorunlara karşı bilinçlenmeleri ya da o sorunların çözümüne yönelmeleri için günümüzde toplumsal sorumluluk kampanyaları ile gerçekleştirilmektedir.

Yaşanılan olumsuz durumların paylaşılması temeline dayanan sosyal sorumluluk kavramı bireyden başlayarak toplumun her kesimini ilgilendiren durumlar ile başa çıkabilme konusuna odaklanır. Bu anlamda kişisel

sorumluluklar ve farkındalıklar birleşerek toplumsal sorumlulukların ve farkındalıkların temelini de oluşturmaktadır. Ülkemizde ve dünyada toplumsal sorumluluk ve farkındalık bağlamında gerçekleştirilirken sanatın birleştirici ve iyileştirici gücüne odaklanan çalışmalar/projeler yapılmaktadır. Bu projeler özellikle sanat ve izleyici etkileşimleri bağlamında toplumu ilgilendiren her konu üzerinde sosyal sorumluluk bilinci aşılama önemli bir itici güce sahiptir. Unutulmamalıdır ki; bu güç sanatın evrensel yönü aracılığıyla verilmek istenen sosyal farkındalık bilinci ve geniş bir etki alanı oluşturması bakımından ülkemizde/dünyada yaygın kullanımı oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

Bu çalışmada; çağdaş sanat çerçevesinde bazı sosyal sorumluluk etkinlikleri/projeleri kapsamında plastik sanatlardan örnekler verilmesinin yanı sıra ülkemizden Türk Eğitim Vakfı (TEV) ve Portakal Çiçeği Sanat Kolonisi'nin birlikte gerçekleştirdikleri *Bulaşıcı Olan İyiliktir* hareketi ve uluslararası platformdan *Kan, Toprakları ve Denizleri Kırmızıya Boyadı/Blood Swept Lands and Seas of Red* projesi incelenmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan sosyal sorumluluk ve farkındalık ana temaları sanat/sanatsal üretimler aracılığı ile ele alınan projeler/uygulamalar/kampanyalar geniş kitlelere ulaşması bakımından oldukça önemlidir ve toplumsal iyileştirme çabaları bireylerin/kurumların en önemli görevleri olmasının yanı sıra gelecek nesillere karşı sorumluluğudur. Bu açıdan değerlendirildiğinde sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, sanat eğitimcileri, üniversiteler gibi kamu ve özel kurumlar toplumsal sorumluluk alanında sanat-sanatçı-izleyici etkileşimleri bağlamında projeler üretmeli ve bu amaçla üretilen projelere de toplum refahı açısından da destek vermelidirler.

KAYNAKÇA

- Akkol, Nuray. (2018). Değişen Doğa Algısı ve Armağan Etme Bağlamında Ekolojik Sanat, İdil Dergisi, 44 (7), s. 421-427
- Antmen, Ahu. (2017). Sanatçılardan Yazılar ve Açıklamalarla 20.Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, Sel Yayıncılık, İstanbul
- Arapkirli, Sevil. Seda.(2017). Seramik Form ve Yüzeylerde Ütopik Distopik Arayışlar, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu, Ankara.
- Arsan Parıltı, Hacer. (2013). Eğitim Amaçlı Sosyal Sorumluluk Projelerinde Kullanılan Basılı Materyallerin Tipografik Açısından İncelenmesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Artun, Ali ve Örgü, Nursu. (2017). Çağdaş Sanat Nedir? Modernlik Sonrasında Sanat, Editörler: Ali Artun ve Nursu Örgü, 3.Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul
- Ateşgüneş, Esra. (2016). Bilgi Teknolojisi Devrimi Sonrasında Grafik Tasarımda Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilirlik Kavramlarının İncelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir
- Aydın Gündoğdu, Işıl. (2010). Sanat Eğitiminde Toplumsal Sorumluluk; Sokakta Sanat, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Aydın, İrfan ve Zümrüt, Yeşim. (2013). Doğa ve Sanat Ekseninde Farklı Yaklaşımlar, Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, Cilt 4, Sayı 4, s.53-65
- Bayraktar, Müjde.(2013). Günümüz Sanat Yapıtlarında Ütopik Stratejiler: AndreaZittel, Superflex ve Ai Weiwei Üzerine Bir İnceleme, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Biçer, Dilara Derya. (2019). Sosyal Sorumluluk Alanında Yapılmış Görsellerde Foto Manipülasyon Tekniğinin Mesaj İletmede Etkisi: WWF ve HAYTAP Örneği, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya
- Bilirdönmez, Köksal ve Çevik, Çağatay. (2020). Çağdaş Sanatta Mekânla İlişkili Tasarımlar ve Jean Dubuffet'in Grafiksel Heykelleri, Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi, ISSN: 2630-600X, Sayı: 6, s.73-100
- Bingöl, Mehtap ve Çevik, Naile.(2020). Çağdaş Sanatta Öznel Bir Deneyim; Ütopyaların Bireysel Yansımaları, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Sanat ve Tasarım Dergisi, Aralık, e-ISSN 2149 – 6595, s.309-329
- Bingöl, Mehtap ve Çevik, Naile ve Kayahan, Zeliha. (2020). Çağdaş Sanatta Değişen Mekân Algısı ve Sanatçı-İzleyici Etkileşimleri, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, ISSN: 2148-2489, Yıl: 8, Sayı: 108, s. 379-393

- Bulut, Şükran. (2018). Güncel Sanatı (Kavramsal) Anlamaya Çalışmak, İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi, 4 (1) , s.69-76
- Danış, Refiye. (2010). 1980'lerden Günümüze Türkiye'de Sosyal Sorumluluk Projeleri ve Afişlere Yansıması, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir
- Güleryüz, İsmail Can. (2020). Grafik Tasarımda Sosyal Tasarım Kavramı ve Bir Proje Önerisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir
- Güney, Aysel. (2013). Sosyal İçerikli Kampanyalarda Kullanılan Basılı Reklam Materyallerin Grafik Tasarım Açısından İncelenmesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Gürsoy, Mehmet. (2020). Görsel İletişim Tasarımında Çevre Odaklı Sosyal Sorumluluk Tasarımları, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir
- Güven, Begüm Aylin. (2011). Toplumsal Sorunların Çözümüne Yönelik Hazırlanan Reklam Kampanyaları; Anlatısal ve Tematik İletişim Çözümleme Örnekleri, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- İncesu, Çınar Derya. (2011). Türkiye'deki Sosyal Sorumluluk Projelerinin Marka Farkındalığı Üzerindeki Etkileri, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Kayahan, Zeliha. (2018). Çağdaş Sanatta Saplantılı Emek Bilinci, Akdeniz Sanat Dergisi, C.XII, S. 22, s. 63-69.
- Kayahan, Zeliha ve Çevik, Naile. (2020). Çağdaş Sanatlarda “Doğa” Ekseninde Mekâna Özgü Müdahaleler, Bartın Üniversitesi Bartın ve Yöresi Tarih-Kültür Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Çeşm-i Cihan Tarih, Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, Issn: 2149-586, Cilt: 7, Sayı: 1, s. 32-46
- Kirazcı, Alaattin. (2014). Bir Nezaket Ekici Sergisi Bağlamında Performans Sanatına Genel Bakış, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sanat Tasarım Dergisi, 1 (1) , s.15-22
- Lynton, Norbert. (1982). Modern Sanatın Öyküsü, Çeviri: Cevat Çapan, Sadi Öziş, 1.Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Oğuz, Damla. (2015). 1960-1980 Arası Değişen Doğa Algısı ve Sanatta Doğaya Yöneliş, Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi, 14, 67-76.
- Şentürk, Leyla Varlık. (2003). Çevrenin Sanata Getirdiği Yeni Bir Bakış Açısı Olarak Land Art, 7. Ulusal Sanat Sempozyumu; Sanat ve Çevre, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara
- Toker, Huriye ve Tat, Merba. (2013). Sosyal Sorumluluk: Kamu ve Vakıf Üniversiteleri Öğrencilerinin Sosyal Sorumluluğa İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Algılarının Ölçülmesi, Selçuk İletişim Dergisi, 8 (1) , s. 34-56
- Uğur, Samet. (2018). Bir Sosyal Sorumluluk Olarak Sokak Sanatı, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir
- Ulubatlı, Köseoğlu Sevinç. (2019). Plastik Dilde Toplumsal Farkındalık İçin Bir Söylem Sahası: Ekosozyalizm, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanatta Yeterlik Sanat Çalışması Raporu, Ankara
- Uz, Ayfer ve Uz, Nurbiye. (2018). Akla Hitap Eden Düşüncenin Sanatı: Kavramsal Sanata Genel Bir Bakış, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5 (12), s. 655-662
- Yalur, Erhan. (2014). Türkiye'deki Sosyal Sorumluluk Kampanyalarının Reklam Grafiği Açısından Değerlendirilmesi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Yıldız, Bülent. (2016). Marcel Duchamp Eserlerinin Yıkıcı Düzlemi ve Ready-Made'lerindeki Anti-Topografi, Art-Sanat Dergisi, İstanbul Üniversitesi. Sayı 6. s. 133-146

İnternet Kaynakçası

1418vow.org.uk (t.y.). About. <https://www.1418now.org.uk/commissions/poppies/about/>, Erişim Tarihi: 06.12.2020

artboya.com. (t.y.). <https://www.artboya.com/kampanyalar>. Erişim 09.12.2020.

artdaily.cc. (t.y.). Tower poppy artworks by the artists Paul Cummins and Tom Piper to tour the UK. <https://artdaily.cc/news/75480/Tower-poppy-artworks-by-the-artists-Paul-Cummins-and-Tom-Piper-to-tour-the-UK#.X8gbqXAZbIX> 3 Ocak 2015, Erişim Tarihi: 06.12.2020

<http://www.tev.org.tr/2020-1/bagis.html> Erişim 09.12.2020

Kara, Duygu (2020). Bulaşıcı Olan İyiliktir' projesi destek sanat malzemelerinin yeni adresi: poartstore. <https://hurses.com.tr/kultur-sanat/bulasici-olan-iyiliktir-projesi-desteksanat-malzemelerinin-yeni-adresi-poartstore/haber-35124>. Erişim 09.12.2020,

mandy-barker.com (t.y. a) . Shoal. <https://www.mandy-barker.com/shoal-2>, Erişim Tarihi: 10.01.2021.

mandy-barker.com (t.y. b). Soup. <https://www.mandy-barker.com/soup-2>, Erişim Tarihi: 10.01.2021.

mandy-barker.com (t.y. c). Penalty. <https://www.mandy-barker.com/penalty-2> Erişim 10.01.2021.

okuhaber.com. (2020). Korona Yüzünden Hayatını Kaybeden Sağlıkçı Çocuklarına Büyük Destek! Türk Eğitim Vakfı ve Portakal Çiçeği Uluslararası Sanat Kolonisi İyilik Kampanyası. <https://www.okuhaber.com/haber/4815726/korona-yuzunden-hayatini-kaybeden-saglikci-cocuklarina-buyuk-destek-turk-egitim-vakfi-ve-portakal-cicegi-uluslararasi-sanat-kolonisi-iyilik-kampanyasi>), Erişim Tarihi:09.12.2020

Paulcumminsceramics.com (t.y.).Blood Swept Lands and Seas of Red <https://www.paulcumminsceramics.com/blood-swept/>, Erişim Tarihi: 6.12.2020.

pieceofart.news. (2020). Korona Kahramanlarına Destek, Çocuklarına Gelecek #bulaşıcıolaniyiliktir. <https://pieceofart.news/bulasiciolaniyiliktir/> Erişim Tarihi: 09.12.2020).

portakalcicegi,upsk. (13.08.2020). <https://www.instagram.com/p/CD1XxTlg-yS/>, Erişim Tarihi: 08.12.2020

portakalcicegi,upsk. (16.08.2020). <https://www.instagram.com/p/CD8xzwAvI7/>, Erişim Tarihi: 09.12.2020

portakalcicegi,upsk. (t.y.). www.instagram.com/portakalcicegi.upsk erişim 08.12.2020.

portakalcicegi.org. (t.y.). Hakkımızda. <http://www.portakalcicegi.org/hakkimizda.html>, Erişim Tarihi: 09.12.2020.

portart.com (t.y.). <https://www.portart.org/>, Erişim Tarihi: 10.12.2020

tev.org.tr. (t.y.a).Hakkımızda. <http://www.tev.org.tr/2020-1/kurumsal.html>, Erişim Tarihi: 09.12.2020

tev.org.tr. (t.y.b). TEV Korona Kahramanlarına Vefa Fonu. <http://www.tev.org.tr/vefafonu/TEV-Korona-Kahramanlarina-Vefa-Fonu.html>, Erişim Tarihi: 09.12.2020.

trthaber.com (2021). Dünya genelinde COVID-19 vaka sayısı 92 milyonu geçti. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/dunya-genelinde-covid-19-vaka-sayisi-92-milyonu-gecti-546679.html>, Erişim Tarihi: 17.01.2021.

wherearethepoppiesnow.org.uk. (t.y.). We're Thrilled That Over 40,000 Poppies Have Now Been Planted On The Where Are The Poppies Now World Map. <https://www.wherearethepoppiesnow.org.uk/poppy/30000-poppies-planted/>, Erişim Tarihi: 20.01.2021

yenigungazetesi.net (2020). Sanat yoluyla iyiligi bulastiran proje. <https://www.yenigungazetesi.net/kultur-sanat/sanat-yoluyla-iyiligi-bulastiran-proje-h54829.html>, Erişim Tarihi:08.12.2020.

Görsel Kaynakçası

Görsel 1: [https://es.wikipedia.org/wiki/La_Fuente_\(Duchamp\)](https://es.wikipedia.org/wiki/La_Fuente_(Duchamp)) Erişim 10.12.2020

Görsel 2: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/477986> Erişim 10.12.2020

Görsel 3: <https://lisavanhaerenmartelart.wordpress.com/2012/05/19/show-your-wound-joseph-beuys-en-het-duitse-trauma/joseph/> Erişim 10.12.2020

Görsel 4: https://www.unicef.org/turkey/media/2431/file/TURmedia_%20Haydi%20Kizlar%20Okula%20Brosur.pdf%20.pdf Erişim 02.01.2021

Görsel 5: <http://www.bbog.org/> Erişim 02.01.2021

- Görsel 6: https://www.acev.org/wp-content/uploads/2017/11/ekonomik_ve_toplumsal_kalkinma_icin_ece_oneriler_raporu.pdf Erişim 02.01.2021
- Görsel 7: <http://izmir.meb.gov.tr/www/bilgi-islem-ve-egitim-teknolojileri-hizmetleri-1-mebbis-birimi/icerik/534> Erişim 02.01.2021
- Görsel 8 ve Görsel 9: <https://osocio.org/message/a-single-can-of-dissolvent/> Erişim 10.01.2021
- Görsel 10, 11, 12, 13, 14: <https://osocio.org/message/good-intentions-2008-give-a-hand-to-wildlife/> Erişim 10.01.2021
- Görsel 15: <http://www.mayinsizbirturkiyegirisi.org/poster-afis/4-nisan-etkinlik-poster-ve-brosur> Erişim 10.01.2021
- Görsel 16: <http://mindblowingresources.blogspot.com/2012/08/38-mind-blowing-aids-awareness-ads.html> Erişim 10.01.2021
- Görsel 17: https://www.akademikbilgisistemi.com/related_documents/52514_454535.pdf Erişim 10.01.2021
- Görsel 18, 19: <https://dersbelgeligi.wordpress.com/hakkinda/yazilar/joseph-beuys-ve-7000-mese/> Erişim 10.01.2021
- Görsel 20: <https://www.artsy.net/artwork/hans-haacke-grass-cube> Erişim 10.01.2021
- Görsel 21: <https://rain-mag.com/the-new-museum-presents-hans-haacke-all-connected/> Erişim 10.01.2021
- Görsel 22: <https://www.mandy-barker.com/shoal-2> Erişim 10.01.2021
- Görsel 23,24: <https://www.mandy-barker.com/soup-2> Erişim 10.01.2021
- Görsel 25, 26: <https://www.mandy-barker.com/penalty-2> Erişim 10.01.2021
- Görsel 27: <https://www.instagram.com/portakalcicegi.upsk/?hl=tr> Erişim 10.12.2020
- Görsel 28: <https://www.instagram.com/p/CEM-e51AU5B/> Erişim 17.01.2021
- Görsel 29: Kişisel Mail Adresinden Alındı.
- Görsel 30: <https://www.instagram.com/p/CEmbqeBA2rS/> Erişim 17.01.2021
- Görsel 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37: <https://www.instagram.com/p/CIifHi9gKz5/> Erişim 17.01.2021
- Görsel 38-39-40-41-42-43-44: <https://www.paulcummins ceramics.com/blood-swept/> Erişim 06.12.2020
- Görsel 45: <https://www.wherethepoppiesnow.org.uk/the-poppy-map/> Erişim 20.01.2021